

ทันตกรรมจัดฟันกับการสูญเสียของรากฟัน

กิตติภรณ์ กมลธรรม* ชิดชนก ลิขิตกุล**

บทคัดย่อ

การสูญเสียของรากฟันเป็นภาวะที่พบได้ในการรักษาทางทันตกรรม มีความเกี่ยวข้องกับหลายปัจจัย ทั้งปัจจัยของผู้ป่วยเองและการรักษาทางทันตกรรมจัดฟัน รอยโรคเกิดขึ้นได้หลายระดับ พบความชุกที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะของรอยโรคและวิธีการวินิจฉัย สำหรับกลไกการเกิดของโรคมีความเกี่ยวข้องกับการอักเสบที่เกิดขึ้นระหว่างการเคลื่อนฟันและสามารถอธิบายได้ทางอิมูโนวิทยา ดังนั้นแนวทางการจัดการกับการสูญเสียของรากฟันตั้งแต่ก่อนรักษา ระหว่างรักษา และภายหลังการรักษาทางทันตกรรมจัดฟัน จึงจำเป็นอย่างยิ่งต่อความปลอดภัยในการให้การรักษาผู้ป่วยเพื่อลดโอกาสในการเกิดภาวะแทรกซ้อนนี้ทางทันตกรรมจัดฟัน

คำสำคัญ: การสูญเสียของรากฟันภายหลังการรักษาทางทันตกรรมจัดฟัน, การเคลื่อนฟัน, ภาวะแทรกซ้อนทางทันตกรรมจัดฟัน

* ทันตแพทย์เอกชน

**ภาควิชาทันตกรรมป้องกัน คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา

บทนำ

การสูญเสียของรากฟันอาจเป็นภาวะที่เกิดขึ้นตามกายภาพ (Physiologic) กล่าวคือ พัฒนาการของซุดฟันจะมีการละลายของรากฟันน้ำนมตามธรรมชาติเมื่อได้รับการกระตุ้นจากฟันแท้แทนฟันน้ำนม (Succedaneous tooth) หรือเกิดจากเหตุทางพยาธิสภาพ (Pathologic) โดยมีสมุฏฐานของโรค (Etiology) จากหลายกรณีซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาทางทันตกรรมหลายประเภท ซึ่งล้วนแต่เกิดจากการที่มีการกระตุ้น (Stimulation) และการบาดเจ็บ (Injury) เกิดขึ้นทั้งสิ้น การบาดเจ็บเกิดขึ้นได้กับทั้งเคลือบรากฟัน (Cementum) ภายนอกกราก (External surface) หรือเนื้อฟัน (Dentin) ภายในคลองรากฟัน (Root canal) โดยที่สิ่งกระตุ้นที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บ

เป็นได้ทั้งเชิงเคมี (Chemical stimuli) จากสารต่างๆ และเชิงกล (Mechanical stimuli) ทำให้ฟันเกิดการบาดเจ็บ (Dental trauma) จากการทำศัลยกรรม (Surgical procedure) หรือมีแรงกดลงบนเนื้อเยื่อที่มากเกินไป (Excessive pressure) จากฟันคุด (Impacted tooth) เนื้องอก (Tumor) หรือแม้กระทั่งแรงที่ใช้เคลื่อนฟันทางทันตกรรมจัดฟัน เมื่อได้รับการกระตุ้นเซลล์ขนาดใหญ่ที่มีนิวเคลียสอยู่รวมกันในเซลล์เดียว (Multinucleated giant cell) จะเริ่มขบวนการสูญเสียของรากฟัน แต่หากสิ่งกระตุ้นนั้นหยุดลง ขบวนการซ่อมแซม (Repair) จะเริ่มขึ้น ในกรณีที่การทำลายเกิดขึ้นเพียงเล็กน้อยการซ่อมแซมจะทดแทนด้วยเนื้อเยื่อที่มีลักษณะคล้ายเคลือบรากฟัน (Cementum-like tissue) แต่หากการทำลายเกิดขึ้นเป็นวงกว้าง เซลล์ที่